

Viitasammakkokartoitus Lahden ja Nastolan Kymijärvellä ja Kärkjärvellä 2011

Timo Metsänen

31.7.2011

Luontoselvitys Metsänen
Heinolan Vanhatie 40B
15170 Lahti
www.metsanen.com

<u>1 JOHDANTO.....</u>	<u>3</u>
<u>2 ALUEEN YLEISKUVAUS.....</u>	<u>3</u>
<u>3 AINEISTO, MENETELMÄT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT.....</u>	<u>4</u>
<u>4 VIITASAMMAKON SUOJELUSTATUS JA EKOLOGIA.....</u>	<u>4</u>
<u>5 TULOKSET.....</u>	<u>5</u>
<u>Kymijärvi.....</u>	<u>5</u>
<u>Kärkjärvi.....</u>	<u>6</u>
<u>6 SUOSITUKSET, JATKOSELVITYSTARPEET JA POHDINTAA.....</u>	<u>6</u>
<u>Case Kynärönpohja.....</u>	<u>7</u>
<u>LIITTEET.....</u>	<u>9</u>

1 JOHDANTO

Lahden Seudun ympäristöpalvelut tilasi Luontoselvitys Metsäselältä Lahden ja Nastolan Kymijärven ja Kärkjärven alueelle viitasammakkoselvityksen kevääksi 2011. Työn tarkoituksena oli selvittää viitasammakon esiintymistä alueella. Raportin tuloksia voidaan hyödyntää alueiden maankäytön suunnittelussa, mahdollisten ruoppauslupien myöntämisessä, vesikasvien niittoalueiden valinnassa, hankkeiden vaikutusten arvioinnissa tai muissa toimenpiteissä jotka saattavat vaikuttaa lajiin ja sen esiintymispaikkoihin. Inventoinneista ja raportoinnista vastasi ympäristösuunnittelija (AMK) ja luontokartoittaja (eat) Timo Metsänen.

2 ALUEEN YLEISKUVAUS

Kymijärvi on jakautunut lähes puoliksi Lahden kaupungin ja Nastolan kunnan alueille. Kymijärvi on suhteellisen kookas (pinta-ala 6,48 km²,) mutta hyvin matala, keskisyvyyden ollessa vain 2,6 m ja suurimman syvyyden 11 m. Kymijärven valuma-alue on kooltaan 42 km². Kymijärveen laskee vesiä Alasenjärvestä Potilanjokea pitkin. Potilanjoen valuma-alue on 17,4 km², joka on 40 % Kymijärven koko valuma-alueen pinta-alasta. Kymijärvi puolestaan kuuluu Arrajoen reitin järviin, jonka vedet laskevat Kyynärönojan kautta Nastolan Kärkjärveen ja sen jälkeen monien järviäldaiden kautta Kymijokeen (Päijät-Hämeen kalatalouskeskus ry, 2011).

Kärkjärvi sijaitsee Nastolassa ja sen vesipinta-ala on 1,96 km². Kärkjärven lähivaluma-alueen pinta-ala on 14,45 km² ja koko valuma-alueen pinta-ala on 64,45 km². Järvi on lievästi rehevä ja sen suurin syvyys on n. 11 metriä. Kesäisin järven alusvedessä esiintyy happikatoa (Päijät-Hämeen kalatalouskeskus ry, 2008).

Molemmissa järvissä on viitasammakolle soveltuvia reheviä ranta-alueita ja lajista oli aikaisempia tiedossa olevia havaintoja Kyynärönpohjukasta ja Huhdinpohjasta sekä Maunulanpohjassa.

3 AINEISTO, MENETELMÄT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Selvitysalueella oli lajille potentiaalisia kohteita niin paljon, että vesistöt päätettiin kiertää kauttaaltaan veneellä. Selvitysmenetelmänä oli havainnoida soidintavia viitasammakkokoiraita niiden pääsoidinaikaan kuuntelemalla rantakosteikkoja yöaikaan. Kärkjärven kuunteluyö suoritettiin 8.5. ja Nastolan puoleisen Kymijärven 12.5. 13.5. yritettiin kuunnella Lahden puoleista Kymijärveä, mutta tuuli todettiin liian kovaksi ja inventoinnista luovuttiin. Seuraavana sään puolesta otollisena ajankohtana 16.5. viitasammakot olivat lopettaneet soitimensa ja inventoinnista luovuttiin epävalidina. Soitimen loppuminen voitiin todeta käymällä kontrollialueella Lahden Alasenjärvellä, jossa on tunnettu viitasammakoiden esiintymä. Lajin soidinaika voi olla hyvinkin lyhyt ja tämä tulisi huomioida tulevissakin selvityksissä. Lahden puoleisen Kymijärven inventointi suoritetaan keväällä 2012. Myös lyhyt Nastolan puoleinen rantaosuus Niemelänniemen pohjoispuolelta Tiiranmäelle jäi inventoimatta.

4 VIITASAMMAKON SUOJELUSTATUS JA EKOLOGIA

Viitasammakko kuuluu Luontodirektiivin IV a) liitteeseen ja sen lisääntymis- ja leviämiskäytännön hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä. Laji on myös rauhoitettu luonnonsuojelulaille. Viimeisimmän uhanalaisuusluokituksen mukaan viitasammakon kannat ovat elinvoimaisia (LC) (Rassi ym. 2010).

Viitasammakko esiintyy Etelä- ja Keski-Suomessa ja sitä tavataan Lapin etelä-osissa asti. Kanta on kuitenkin pohjoisessa ilmeisen harva, etelässä laji on paikoin jopa sammakkoa runsaslukuisempi. Ulkonäöltään viitasammakko on täysikasvuisena yleensä sammakkoa pienempi, teräväkuonoisempi ja siltä puuttuu usein vatsapuolen marmorikuviointi. Varmimmat lajin tuntomerkit ovat kuitenkin takajalan sisemmän varpaan suurempi metatarsaalikyhmä ja lajin soidinääntely (aikuiset yksilöt).

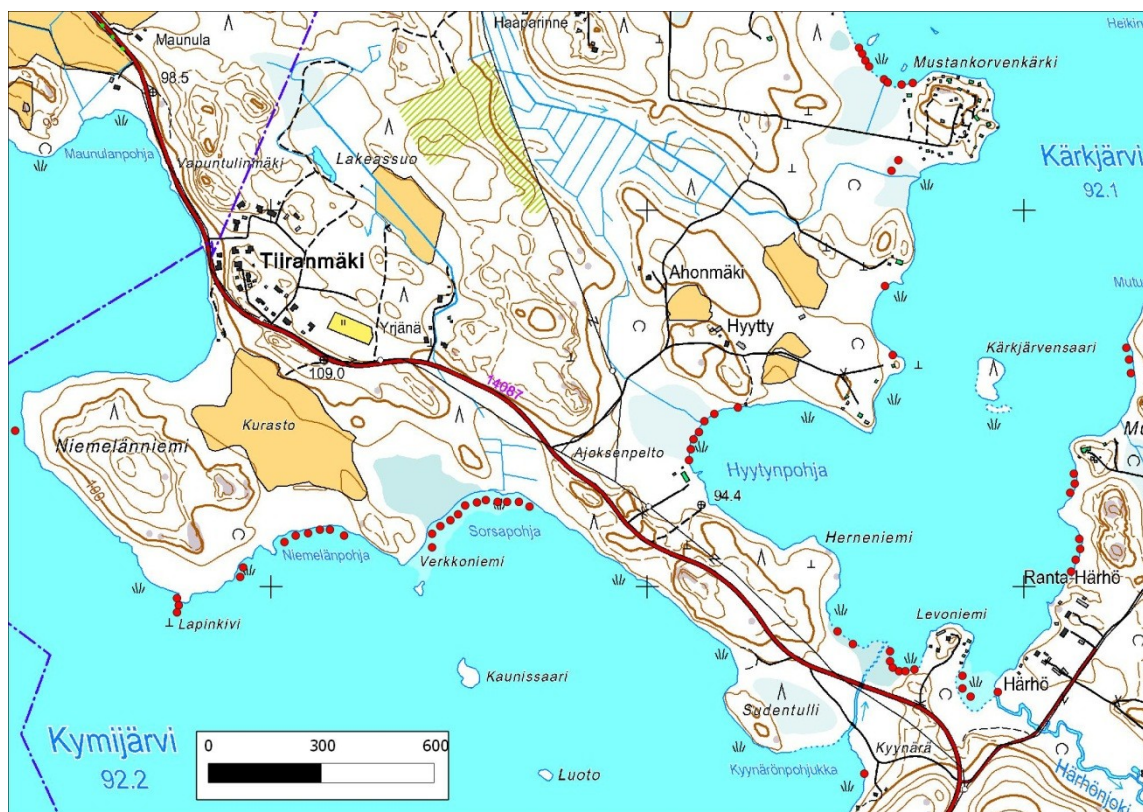
Elinympäristöikseen viitasammakko kelpuuttaa suot ja rehevät rannat, mutta sitä voi tavata myös kosteilta niityiltä, rantametsistä ja puutarhoista. Kutupaikkana laji suosii riittävän kosteuden takaavia järven- tai merenlahtia sekä lampia, joissa on pysyvästi vettä. Laji on erittäin paikkauskollinen ja saattaa viettää kesänsä vain muutaman

neliömetrin alueella (Haapanen, A., 1970, Lappalainen, M. & Sirkiä, P. 2009, Sammakkolampi, 2010).

5 TULOKSET

Kymijärvi

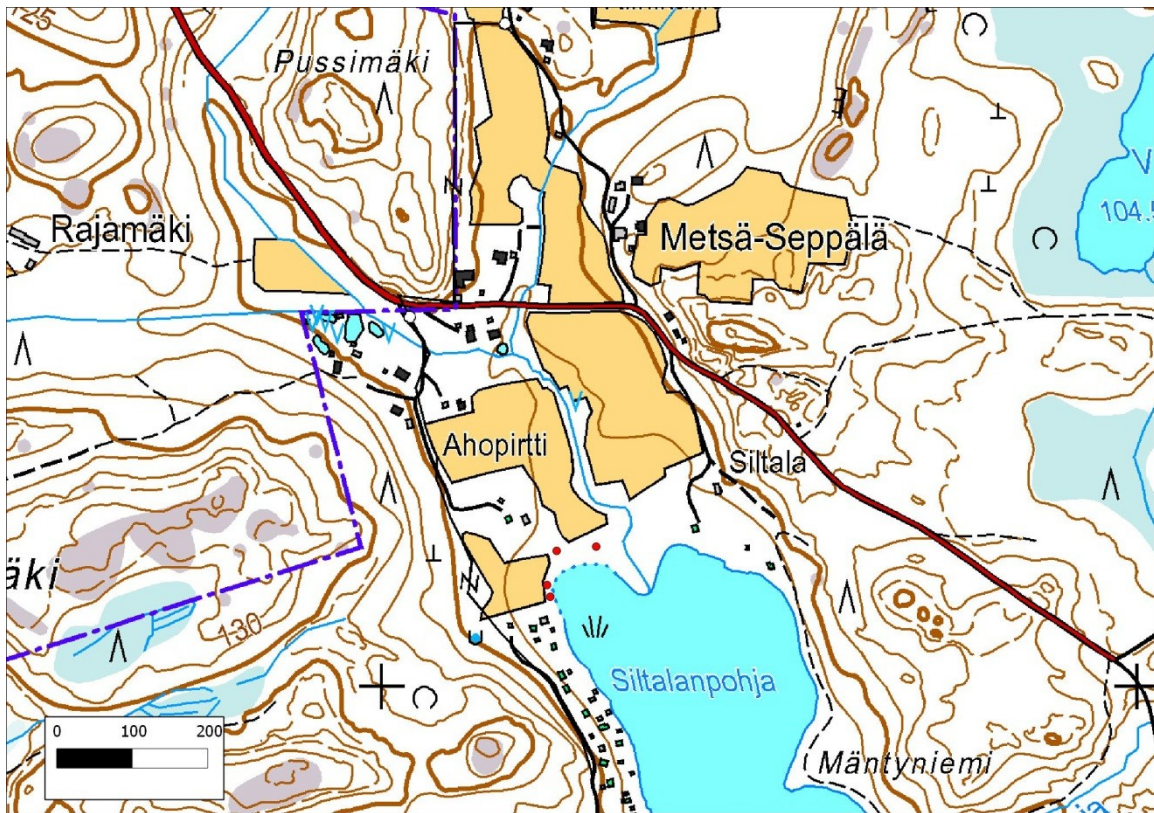
Nastolan puoleisella Kymijärvellä (poislukien Niemelänniemen pohjoispuoli) havaittiin yhteensä 25 soidintavaa viitasammakkokoirasta. Niiden sijainnit on esitetty kartalla 1. Samalla alueella havaittiin lisäksi 13 sammakkoa ja 7 rupikonaa, joten viitasammakko oli inventoinnin runsain laji. Havainnot keskittyivät järven rehevimpiin pohjukoihin, Sorsapohjan ja Niemelämpohjan alueille. Lisäksi yksittäiset havainnot lajista tehtiin Niemelänniemen itärannalta ja Kynnärönpohjukasta.

Kartta 1. Nastolan puoleisen Kymijärven ja Kärkjärven eteläpuoliskon viitasammakot.

Kärkjärvi

Kärkjärvellä havaittiin 45 soidintavaa viitasammakkoa. Sammakoita samalla alueella oli 37 ja rupikonna 23. Keskittymiä oli Mustakorvenjärjen pohjoispuolella, Hyytynpohjassa ja Kymijärvestä tulevan lasku-uoman ympäristössä. Havaintopisteet on esitetty kartoilla 1 ja 2.

Kartta 2. Kärkjärven pohjoispään viitasammakkohavainnot.

6 SUOSITUKSET, JATKOSELVITYSTARPEET JA POHDINTAA

Viitasammakoiden esiintymisalueiden lähelle ei tulisi osoittaa aluetta merkittävästi muuttavaa toimintaa. Tällaista toimintaa ovat mm. ruoppaaminen, kaivaminen, niittäminen, rakentaminen tai muu toiminta joka vaikuttaa negatiivisesti esiintymiskosteikkoon ja sen lähiympäristöön. Myös varjostavalla ja kosteutta

pidättävällä rantapuustolla voi olla merkitystä lajille.

Mikäli tällaisia toimia kuitenkin on tulossa lähelle havaittuja esiintymisalueita, tulee toimet arvioida tarkemmin ja tehdä alueille kohdekohtaiset rajaukset. Arvioinnin ja rajauksen teon yhteydessä on hyvä tarkastaa esiintymän nykytila ja etsiä lajille tärkeitä ruokailu- ja talvehtimispaikkoja.

Suomessa ei ole kattavaa sammakkoseurantaa. Nyt tehty selvitys antaa melko hyvät lähtötiedot kolmesta alueella tavatusta sammakkolajista ja niiden lukumääräsuhteista. Kohteet soveltuisivat vuosittaiseen seurantaan melko hyvin koska niillä yksilöiden laskenta osoittautui melko helpoksi havaintojen jakautuessa kohtuullisen tasaisesti eri puolille pienehköjä rantakosteikkoja. Seuranta puolestaan antaisi arvokasta tietoa lajien kantojen kehityksestä.

Case Kyynärönpohja

Kyynärönpohjassa havaittiin keväällä 2010 viisi soidintavaa viitasammakkoa (Metsänen, T. 2010). Ranta-aluetta oli tällöin jo ehditty täyttää maalla, ruopata ja ilmeisesti niittää vesikasvillisuutta. Vuosi toimien jälkeen alueella havaittiin enää yksi viitasammakko (tämä selvitys), sekin toimenpiteiden reuna-alueella. Alueen viitasammakkopopulaation kokoa ei tunnettu ennen toimenpiteitä vuonna 2009 tai aikaisemmin. Tällä hetkellä ja tämän kartoituksen valossa näyttää siltä että Kyynärönpohjan rantarakentaminen heikensi lajin esiintymää. Laji näyttäisi kuitenkin vielä sinnittelevän alueella ja saattaa runsastua sitä mukaa kun rannan luonontila palautuu. Alueella tulisi pidättäytyä kaikista lisätoimenpiteistä, jotka voivat vaikuttaa lajiin negatiivisesti.

Jotta tulevaisuudessa välttyttäisiin vastaavilta tapauksilta, tulisi viitasammakoiden inventointi liittää mukaan kaikentyypisten hankkeiden ja toimien suunnitteluun, jotka sijaitsevat lähellä lajille soveliaita kosteikkoalueita.

LÄHTEET

Haapanen, A. 1970. Site tenacity of the common frog (*Rana temporaria* L.) and the moor frog (*R. Arvalis* Nilss.). *Ann. Zool. Fennici* 7:61-66.

Lappalainen, M. & Sirkiä, P. 2009. Suomalainen sammakkokirja. Kustannusosakeyhtiö Sammakko. Tallinna.

Metsänen, T. 2010. Sähköpostiviesti 19.5.2010.

Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen M. 2004. Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 742. Helsinki. 114 s.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslen, A., & Mannerkoski I. (toim.). 2010. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki.

Päijät-Hämeen kalatalouskeskus ry, 2008. Nastolan kalastusalue käyttö- ja hoitosuunnitelma 2008-2018. Sähköinen dokumentti. Luettu 29.7.2011.
[<http://www.kalatalouskeskus.net/materiaali/NastolanKHS.pdf>]

Päijät-Hämeen kalatalouskeskus ry, 2011. Kymijärven käyttö- ja hoitosuunnitelma vuosille 2010-2020. Sähköinen dokumentti. Luettu 29.7.2011.
[<http://www.kalatalouskeskus.net/materiaali/Kymijarvi.pdf>]

KIITOKSET

Pentti Heino lainasi ystävällisesti venettään Kärkjärvellä ja Nastolan kunnalta saatiin lupa käyttää Kymijärven uimarannan pelastusvenettä.

LIITTEET

Liite 1. Sähköinen paikkatietoaineisto lajien esiintymispaikoista. Erillinen liite.